

God leidt alle dingen

*"Als u uw hart opent voor de hongerigen en de verdrukte ziel verzadigt,
dan zal uw licht in de duisternis opgaan en uw donkerheid als de middag zijn." Jes. 58:10*

Met dankbaarheid kijken we terug op de achterliggende reizen. Want vanwege Covid kon er vorig jaar slechts één reis gemaakt worden naar Wit-Rusland en geen enkele reis naar Oekraïne. Maar dit jaar konden er maar liefst vier reizen gemaakt worden. Van twee reizen deden we al verslag. In dit nummer vertellen we over de klusreis van Bas en Marienel, in augustus. En over de reis in oktober, die een dubbel doel had. We zouden zoals gewoonlijk zoveel mogelijk mensen bezoeken, maar daarnaast stond een presentatie van het boek *'Het bloed schreeuwt uit de aarde'* gepland in Uzgorod, Tsjernovtsi, Vinnitsa, Zhitomir en Rovno. Deze presentaties hebben ook allemaal plaats gehad, ondanks de dreiging van nieuwe beperkingen vanwege het sterk toenemend aantal Covidpatiënten in Oekraïne.

Tijdens beide reizen werd heel bijzonder ervaren hoe de Heere alles leidde. Maar ook vóór de reis zagen we Gods Vaderlijke hand. Zo zouden bijvoorbeeld Wim en Ria de oktoberreis samen met Roel en Cora als echtpaar gaan. Toen Cora op aanraden van de arts thuis moest blijven, was dat een teleurstelling. Tijdens de uitzegeningsdienst kwam hun dochter Bapke in gedachten, die als leerkracht werkzaam is. Zou zij mee kunnen?

De tweede week zou het herfstvakantie zijn, dus dat was geen probleem. De drie extra dagen vóór de vakantie kreeg zij vrijaf, zodat zij de plaats van haar moeder zou kunnen innemen. We zagen hierin Gods leiding! Deze tweede reis zijn we twaalf dagen onderweg geweest en we maakten meer dan 5000 kilometers.

In deze nieuwsbrief kijken we terug op twee zeer gezegende reizen. Alle eer aan God!

Blij met de kadootjes

Klusreis

Aan de slag

Na een zeer voorspoedige reis was onze eerste ontmoeting maandag 9 augustus met Rita, Nadya, Vanya en Sasha in het kantoor van Zhyttia, de Messiaanse Gemeente in Uzgorod. Het was fijn hen weer te ontmoeten en er was al een lijstje met bezoeken voor die dag. Na een gezamenlijk gebed zijn we naar het huis van Jelena gegaan. Zij was er niet; ze heeft twee banen om haar drie kinderen te kunnen onderhouden. Maar haar zoon William, een getalenteerde muziekstudent, was thuis en hij sprak vloeiend Engels. De scharnieren van een kast moesten nodig vervangen worden; de deuren sloten niet meer en alles hing scheef. Er was een tweedehandsstoel gekocht, maar deze was zo slecht dat er niet in gezeten kon worden. De

Bas repareert de stoel

stoel is totaal uit elkaar gehaald en opnieuw gelijmd. Tevens werd er een kastje in elkaar gezet om de beperkte ruimte beter te kunnen benutten. Samen met Vanya en William werd er druk gewerkt en de tijd vloog voorbij.

Samen bidden

De volgende morgen was de eerste ontmoeting met Volodja. Zijn oven werkte niet en twee lichtschakelaars moesten vervangen worden. Na een bezoek aan de bouwmarkt voor het

Volodja was blij met onze hulp

benodigde materiaal werd er door Vanya en Bas weer druk geklust. Onderwijl vertelde Volodja zijn verhaal met behulp van foto's. Zijn enige dochter is met een Amerikaanse man getrouwd en woont in Amerika. Hij mist haar en vindt het erg zijn kleindochter niet te zien opgroeien. Het was een goede tijd en het werk leek snel gedaan. Om 13.00 kwamen we bij Maria en Marina, moeder en dochter, de vader mochten we eerder ook ontmoeten, maar hij is helaas overleden. De wasbak in de badkamer hing los en werd weer vastgezet en de kraan werd vervangen. Ook sloot de deur van de badkamer niet, wat vooral in de winter een probleem is vanwege de enorme kou. Er werd een ander slot in gezet en gelukkig sloot hij toen goed. Terwijl de mannen naar de winkel waren, gingen we als vrouwen aan de praat. Marina spreekt goed Engels en het was alsof er geen jaar uitgevallen was. Marina vroeg veel over het Nieuwe Testament, en hoe wij de dingen zien en omgaan met verdriet en teleurstellingen. Ze is een denker en

Deze deur kon wat onderhoud gebruiken

wilde graag weten hoe ons leven met de Heere is. We mochten samen bidden, het was een bijzonder fijne tijd met elkaar. Haar moeder maakte intussen ballen van meel en geitenkaas die in water werden gekookt. Ze deelde van het weinige wat ze had en er was een sfeer van gemoedelijkheid. En hoewel de klusjes aardig wat tijd vroegen, vloog te tijd voorbij.

Spontane omhelzing

Sasha, een invalide man, waar we al eerder geweest waren, stond aan het eind van de middag al op ons te wachten. Het is zo mooi om te zien hoe hij weer vertrouwen in mensen heeft gekregen na een lange periode van afzondering en eenzaamheid. Ook hij spreekt vloeiend Engels en we zijn verder gegaan met het gesprek van 2 jaar terug, alsof er geen tijd tussen gezeten heeft. Bas keek onderwijl naar een probleem in de badkamer en we besloten dit de volgende dag te herstellen, omdat het goede materiaal ontbrak.

Hierna gingen we naar Elvira; zij had voor ons een fantastische maaltijd bereid. We voelden ons rijk gezegend om bij haar aan te mogen schuiven. Bas zag dat de hordeur niet sloot en heeft hem sluitend gemaakt, waarna hij met een spontane omhelzing werd beloond.

Sasha met het boek van Wim

Met handen en voeten

De volgende dag bij de ontmoeting op het Zhyttia kantoor, waar we elke dag de dingen doorspreken en er voor bidden, bleek dat de oven van Volodja het toch niet deed. Dus terug om de echte storing te vinden. Na lang zoeken bleek er een breuk in de fase draad te zitten en deze kon gelukkig

hersteld worden, zodat de oven nu echt werkte. Daarna bezochten we Maya en Tsilia, twee zussen op leeftijd. Maya zorgt voor Tsilia die ziek en bedlegerig is. Het was fijn om elkaar weer te ontmoeten. De nieuwe kraan van twee jaar terug lekte en we zijn terug gegaan naar de verkoper, die dit hersteld heeft. Ook hebben we nog een wandcontactdoos vervangen in de badkamer.

Daarna mochten we naar Eduard en Tanya, daar was de buitenlamp kapot en er moest iets in de badkamer gebeuren. Vanya, Eduard en Bas reden naar de bouwmarkt en Marienel bleef achter met Tanya. Ze maakte koffie en samen hebben we met handen, voeten en gebarentaal een gesprek gehad; veel gelachen maar ook dichtbij elkaar gekomen. Leed werd gedeeld, verdriet om een enig kind dat in Zwitserland woont, kleinkinderen die ze niet op heeft zien groeien. Maar ook de Tweede Wereldoorlog en haar familie, de foto albums kwamen uit de

Maya en Tsilia

kast, en 't was alsof we elkaar al jaren kenden. Toen de mannen terug waren en de klusjes af waren, werd ons een heerlijke 'verlate' lunch aangeboden; na gebed mochten we elkaar omhelzen bij het vertrek.

We zongen voor haar

Katja, een vrouw alleen, stond al te wachten voor het hek toen we haar straat inreden. Er was een stopcontact in de kamer wat het niet deed. Bij het openen bleek dat er geen draden waren aangesloten, maar dat er wel een verbrand binnenwerk in zat. De doos is met een hoop gepriegel in het geheel vervangen. Ook was de bad-

Katja

kamer gerenoveerd en moest er nog een spiegel opgehangen worden. Hier zat verlichting in en het zou geweldig zijn als dat kon branden, zei ze terloops. Dus Vanya en Bas maakten plannen en zowaar, er hing na een uurtje een spiegel met verlichting. Katja vertelde hoe haar moeder in de badkamer was gevallen en daar gelegen had zonder hulp; ze werd er emotioneel van. Samen gingen we naar de keuken waar ze ook iets te eten voor ons maakte. We zongen voor haar om haar te bemoedigen en er is voor haar gebeden. Kostbare momenten voor allen. Het was te laat om nog naar Sasha te gaan dus belden we dat het de volgende dag werd. Het was een rijke dag; kostbare bijzondere ontmoetingen, ervaren dat God werkelijk uitkomst geeft bij de vragen die soms oprijzen, dankbaar om hier Zijn Licht te mogen delen met deze mooie verbroken mensen.

Angstig voor wat komt

De volgende dag hebben we eerst de kraan van Maya en Tsilia opgehaald, voor omgerekend 30 cent was hij gerepareerd. Daarna weer naar de office zoals we het kantoor noemen, en de plannen doorgenomen en het voor Gods Troon gebracht. We bezochten Sasha en brachten een wandcontactdoos aan. Onderwijl spraken we weer met hem. Hij heeft behoefte om mensen te ontmoeten gaf hij aan. Het gesprek ging over de kabbala waar

Bas repareert de lamp

hij zich in verdiept en ons geloof in Yeshua. Hij gaf aan angstig te zijn voor de erge dingen die nog komen, en vroeg of wij dat ook zijn. Wij hebben ons getuigenis kunnen geven en hebben voor hem gebeden. Dit was heel bijzonder. Er was een grote Liefde in de ruimte te voelen die we allemaal ervaren hebben. Het afscheid was warm.

Loeba, een weduwe die onlangs haar zoon en kleinkind verloren heeft, had voor ons eten bereid. We waren dankbaar dat er zo goed voor ons gezorgd werd. De buitenlamp deed het niet, maar dat was snel hersteld. Ze vroeg of we misschien spaarlampen voor haar hadden. Deze hebben we standaard bij ons en we vervingen de oude voor spaarlampen. Samen in de tuin nog koffie gedronken en wat gesproken met elkaar.

Inbrekers

Het liep al aardig tegen de middag en er was een afspraak met Sasha, de zoon van Rita. Rita is de oprichtster van Zhyttia en woont in Israël nadat ze met een Joodse weduwnaar is getrouwd. Haar huis in Uzgorod wordt weinig bewoond en was door inbrekers nagenoeg vernield. Sasha, muzikant op een cruiseschip, had door Covid geen werk en heeft het huis hersteld. Maar hij moest in september weer aan boord en zocht iets om het huis te beveiligen. Wij zijn allerlei zaken afgegaan om iets te vinden maar hebben het uiteindelijk op internet besteld. Daarna de kraan bij Maya en Tsilia erop gezet. En voor hen gezongen en gebeden. Er was nog tijd over om iets te doen en we dachten erover om naar

Gammele stoelen worden gerepareerd

Met Sasha

Maria en Marina te gaan. De zes eetkamerstoelen waren zo gammel dat je er eigenlijk niet op durfde te zitten, en misschien zou Bas dit kunnen verhelpen. Blij verrast door het doel van ons bezoek werden we binnen genodigd. De stoelen zijn 59 jaar oud en vielen bijna uit elkaar. In overleg hebben we de stoelen helemaal uit elkaar gehaald en opnieuw gelijmd. Het werd een dolle boel, de dames wilden zelf ook meehelpen en ze stonden hun mannetje wel. Tussendoor weer "ballen" met geitenkaas en jam gegeten, en ongemerkt werd het later en later. Om tien uur 's avonds stonden de stoelen strak in de lijm en onder spanning te drogen. Wat hadden we een gezegende tijd met elkaar gehad.

Muren van klei en stro

De tijd vloog voorbij en het was alweer vrijdag. Deze keer gingen we naar Anja, een gescheiden vrouw met 2 dochters die bij haar moeder Sveta woont in een dorp 35 km van Uzgorod. Het huis is 80 jaar oud en erg vervallen. Het wordt op 't ogenblik gerenoveerd en als er geld is wordt er steeds een stukje gedaan. We zouden gras gaan maaien, maar het gesprek kwam op de verbouwing en Anja bedacht dat het ook fijn zou zijn als Bas en Vanya daar iets in konden betekenen. Er werd een oude deur zonder scharnieren in een nieuw kozijn gezet,

Anja en Sveta

pas en meet werk. Onderwijl werd er in de "keuken" kwarktaart gemaakt van verse kwark. Anja 's moeder kwam thuis en er was direct een klik; gezelligheid alom. In de aanbouw, wat later een keuken zou worden, is alvast een boiler opgehangen, veel pas- en meetwerk om hem stevig op te hangen. De muren van klei en stro zagen er kwetsbaar uit, uiteindelijk voor de dakspanten gekozen, en daar hangt hij nu te wachten op de nieuwe keuken. Het was de mannen opgevallen dat de deur van de voorraadkast niet goed sloot. Er zat een slotplaat op die te groot was. Samen hebben ze er een gedeelte vanaf geslepen. Intussen had Marienel een rondleiding gekregen door de tuin, die vol stond met groenten en fruit; alles wordt ingemaakt om de winter door te komen. En er waren in de voorraadkast nog potten over van afgelopen winter. We kregen een krat met potten, tomaten, uien en appels mee. Zo reden we om

De boiler hangt

half zes weer terug naar Uzgorod waar Elvira alweer een voedzame maaltijd had gekookt. In de badkamer van Elvira deed het licht het niet en Bas keek er even naar. Het binnenwerk was doorgebrand en Bas stelde voor er een andere lamp in te zetten. Deze zijn we met elkaar wezen kopen en werd er later ingezet.

Licht van Gods liefde

De zaterdag hebben we in de Karpatten doorgebracht waar Rita en Nadya als zussen reeds verbleven om nog echt samen te kunnen zijn voor Rita weer naar Israël vertrok. Het was een fijne dag in de ongerepte natuur met een gezellige barbecue als afsluiting. Omdat we de Sabbat als rustdag beschouwen hebben we zondag de

Ook Fira kon worden geholpen

lamp bij Elvira vervangen. Loesja, de moeder van de invalide Sasha en de schoonzus van Elvira, kwam langs met koekjes en drinken voor ons omdat ze blij was dat we Sasha geholpen hadden en dat we hem zo het licht van Gods liefde tonen. Sasha, de zoon van Rita, belde dat de veiligheidsstrippen voor het hek van Rita aangekomen waren. Samen met Sasha is er hard gewerkt om alle hekken van deze strippen te voorzien. Het was een vreugde om te zien hoe Sasha, die zonder vader is groot gebracht, samen met Bas een team vormde en met veel plezier op de ladder stond. Zo hebben we de klusjes voor de Zhyttia leden mogen afsluiten.

Maandagmorgen hadden we een ontmoeting met Yudita en na een gesprek en gebed hebben we Olga, net als Yudita een oud medewerkster van Chesed, opgehaald. Olga bracht ons naar Fira, een alleenstaande vrouw met de ziekte van Parkinson. Maar dat was niet de ergste nood. Tijdens het douchen kreeg ze sinds een maand of twee elektrische schokken. Er was al twee keer door een vakman naar gekeken maar die kon niets vinden. Na veel denk- en speurwerk had Bas een stopcontact gevonden waar een slecht geïsoleerde draad inzat, die sluiting veroorzaakte. Deze draad werd goed geïsoleerd. Helaas was er op dat moment geen water in de wijk waar Fira woont, zodat we het niet konden testen. Maar later bleek dat ze er geen last meer van had.

Al de kaarten bewaard

Hierna zijn we naar Tamara gegaan, ook een alleenstaande dame die een ernstige lekkage in de badkamer had. De waterleiding naar het bad was

doorgeroest en gaf een voortdurende lekkage op de vloer. Dit was te complex en we hebben een loodgieter gezocht die dit op zal lossen op kosten van Roechama.

Daarna mochten we Valeri en zijn vrouw Maria bezoeken; beiden zijn ziek. Er stond een gedekte tafel en wat was het fijn om daar aan te schuiven. Na de maaltijd was het klusje in de badkamer. De kraan van het bad was bijna helemaal doorgeroest en moest vervangen worden en de kraan van de wastafel lekte. Bas heeft bij ons sanitair winkeltje in Uzgorod twee nieuwe kranen gekocht omdat hij de kraan bij de wastafel er niet af kreeg. Uiteindelijk heeft hij deze kraan met

Klusje in de badkamer bij Valeri en Maria

een haakse slijptol eraf gehaald. Maria kwam met een zakje met al de Ansichtkaarten die ze de afgelopen jaren ontvangen heeft. Het betekent zoveel voor hen dat er mensen zijn die aan hen denken en voor hen bidden.

Ze kon het niet bevatten

De volgende morgen waren we om 10.00 uur bij Ira, een alleenstaande vrouw die in haar werkzame leven advocaat was. Nu is ze gepensioneerd en haar gezondheid is matig. Er was een lekkage in de douchecabine en ze was bang om anderen daardoor overlast te bezorgen. Terwijl Bas aan de slag was, zaten Ira, Yudita en Marienel volop te praten met elkaar. Ira verbaasde zich erover dat mensen uit Nederland dit zomaar komen doen. Ze kon het niet bevatten. Maar er werd ook weer veel gelachen. Het lukte Bas echter niet om de lekkende kraan te stoppen en onderwijl had hij een veel serieuzer probleem gezien. Ook daar was de aanvoerwaterleiding aan het lekken door het vele roest en moest er serieus wat aan gedaan worden om naregheid te voorkomen. Gevraagd aan de loodgieter of hij dit ook wilde herstellen,

Bij Ira

maar deze vond de klus te moeilijk. Uiteindelijk werd er iemand gevonden die het hersteld heeft op kosten van Roechama. Na een gesprek met Ira is besloten om de cabine te vervangen omdat de cabinewand vast is geroest en de kraan bleef lekken.

Antwoord van God

Het volgende bezoekje was aan Loedmila. Zij is nu gepensioneerd, maar ze was schrijfster van kinderboeken. Ze woont in een flat en heeft een balkon deur van slechte kwaliteit. Ze zag erg op tegen de winter omdat er veel warmte zou ontsnappen. Er was een monteur geweest die zei dat het veel geld zou kosten, wat ze niet heeft. Ze zag het als een antwoord van God dat Bas kwam, en Bas ging aan de slag. Alles was van slechte kwaliteit en verbogen. Hij heeft de deur uit elkaar gehaald er opnieuw gesteld zodat hij weer sloot. Onderwijl ontspan er een mooi gesprek tussen de dames over hoe de wegen van ieders leven gelopen zijn. Loedmila had haar kinderdroom om te schrijven omgezet in journalistenwerk, wat niet normaal was voor een meisje in die tijd.

Na dit bezoek waren we uitgenodigd voor een maaltijd bij Olga en voor wat kleine klusjes daar. Het betrof het vervangen van een wandcontactdoos. Het oude Russische materiaal en de huidige dozen passen niet op elkaar en vaak is het een lastig klusje om alles passend te krijgen. De lekkende keukenkraan werd hersteld en de deurgreep van de slaapkamer was lam, waardoor de deur niet meer sloot. Besloten werd om een andere

greep te kopen, maar ook dit bleek niet zo eenvoudig te zijn. Uiteindelijk een klein slotenwinkeltje gevonden waar ze ons met google translate uitstekend hielpen. De dag vloog zoals vanouds voorbij en de volgende morgen hoorden we dat de kraan bij Valeri en Maria toch nog lekte. Ook hier zit zoveel kwaliteitsverschil in de materialen dat het soms uitvogelen is tot hoever je door kan draaien om iets vast te zetten, maar nu was het snel voor elkaar.

Verlangen mensen te zien

Na dit bezoek zijn we naar Sasha en zijn moeder Tanja geweest. Sasha een jonge chirurg, geveld door een hersentumor en de complicaties van de behandeling, ligt de hele dag in bed. Het is moeilijk om aan te zien hoe iemand zo jong zo beperkt is geworden. Het klusje was eigenlijk geen klusje maar een verlangen van zijn moeder om mensen te zien en te spreken en om

Bij Sasha en Tanja

samen te bidden. We zijn er een uur geweest. Daarna reden we nog even naar het huis van Fira. Er waren een paar schoenen meegegeven voor iemand met een redelijk grote voet en ze wilde ze heel graag hebben. Met grote hilariteit knielde Bas voor haar neer om ze te passen, veel gelach en nog meer blijdschap toen bleek dat ze als gegoten zaten.

De volgende dame op ons lijstje was Tatjana, een gepensioneerde arts van 80 jaar. Ze woont in het huis van haar enige zoon, die in Canada woont. Ze was gespannen omdat ze niet gewend is om hulp te krijgen. De badkamerlamp was kapot en er moest een lamp vervangen worden in de woonkamer. Deze dingen waren snel opgelost. Daarna was de vraag of Bas misschien een laatste in de keuken dat niet meer

sloot kon herstellen. De keuken was erg oud en vervallen en het laatje was al eerder onder handen genomen. Je wil graag dienen, dus het laatje helemaal uit elkaar gehaald; een aardig

Schoenen voor Fira

Met Tatjana

karweitje wat veel tijd vroeg. Toen Tatjana zag hoe het sluitende laatje in de keukenkast paste, was ze er heel blij mee. Zo dankbaar om dit te kunnen en mogen doen als je de blijdschap op de gezichten ziet.

Slechte medische omstandigheden

De laatste klusdag was alweer aangebroken, de tijd gaat zo snel. Maar voor de klus gingen we eerst nog drie knuffels wegbrengen. Het is grappig maar ook heel bijzonder dat in de week voor je op reis gaat er allerlei dingen worden afgegeven om mee te nemen en je niet weet waar dat terecht komt. Zo leidden de schoenen, het incontinentiemateriaal, de wol, de knuffels en nog wat kleine dingen ons tot bijzondere momenten. De knuffels brachten we naar Renate, moeder van Sasha, een verstandelijk beperkte jongen van 9 en zijn zusjes Juliana en Sophie. Ze

De laatste klusjes

wonen met oma Eva samen in een huis. Het was een arm gezin had Olga ons verteld. We hebben al het gewekte eten dat we van Anja gekregen hadden en het voedsel dat we zelf uit Nederland meegenomen hadden, aan hen gegeven. Het was een feest om daar te mogen zijn, niet vanwege de omstandigheden, maar om de harmonie die er was, de prachtige kinderen, hun spel. Voetballen met Sasha met de bal uit Nederland. Een tafeltje om-schoppen waarna er een pootje afviel en dit daarna samen met Sasha repareren. Maar ook het buurmeisje dat liefdevol wordt opgevangen nadat haar moeder dit voorjaar aan Covid overleed. Oma Eva is diabeet en haar voorvoet is geamputeerd. Ook zij was vroeger arts en ondervindt zoveel hinder van de slechte medische omstandigheden in dit land. De amputatie is meer dan een jaar geleden, maar nog is de wond niet genezen. Dure medicijnen moeten uit het buitenland komen om de genezing te bespoedigen. Het is schrijnend. Maar de harmonie is een zegen. We mochten samen bidden en waren zo één met elkaar, een gouden randje lag om dit bezoek.

Dansje van blijdschap

Het volgende bezoek was aan Jelena,

Kadootjes uit Nederland

een alleenstaande vrouw die erg veel heeft meegemaakt en die desondanks zo krachtig is. Het was een beetje thuis-komen, haar dochter uit Slowakije was er met de kleindochters, een gezellige drukte. En het werd nog gezelliger tijdens het klussen. Het lampje van de koelkast ging niet uit als de deur sloot. Ze vroeg of Bas de deur kon omzetten, maar dat was niet mogelijk vanwege de roest in de scharnieren, dus moest Bas er over denken wat dan te doen. Dus eerst maar naar de tl in de kamer, die het ook niet deed. Er zat van alles los en er zat een in elkaar gedraaid snoer aan dat niet geïsoleerd was. Nadat alles vast zat en er een 'nieuw' snoer van een oud lampje aangezet was, deed Jelena een dansje, zo blij was ze met het licht in de kamer. Onderwijl had Bas een manier bedacht om het lampje uit te krijgen, en waren Bas en Jelena samen over creatieve bezigheden aan het praten. Ze zijn beiden creatief en wisselden ideeën uit. Het was een heel fijn bezoek en dankbaar mochten we onze klusvakantie met gebed beëindigen.

Bij Jelena

Wat zijn we rijk in Hem!

We brachten Yudita thuis en aten gezamenlijk. Bas heeft nog een nieuw slangetje op haar kraan gezet en een nieuwe slang aan haar douche. Zo keken we met elkaar terug op een zeer gezegende week. Dankbaar voor de leiding van God, de toevalligheden die toch niet zo toevallig bleken. Wat zijn we rijk in Hem, in Zijn aanwezigheid, de gebeden van de thuisblijvers, de gulle gaven van de mensen die alles financieel mogelijk maakten, dat we een hand en een voet mochten zijn. Alle eer aan de Machtige van Israël.

Pre-aliya project

Woensdagmiddag 13 oktober vertrokken we; donderdag tegen de avond waren we bij de grens tussen Hongarije en Oekraïne. Het busje was behoorlijk vol, met de gebruikelijke spullen zoals kleding, schoenen, dekens en matrassen. Ook hadden we weer voor iedereen leuke cadeautjes bij ons. Maar deze keer hadden we ook voor een jonge vrouw, die ongewenst zwanger was, een heel 'babypakket' meegekregen, o.a. een kinderwagen, een ledikant, babykleden enz. Gelukkig kregen we snel de benodigde

Met een vol busje op weg

stempels en konden we Oekraïne binnen.

We hadden contact met Inna, de consultant voor het Joodse agentschap voor heel Transkarpatië, over ons pre-aliya project. Inna stelde voor vrijdag in Beregovo een paar gezinnen te bezoeken die voor dit fonds in aanmerking komen. Onderweg er naar toe kwamen we door Moekatsjevo. Ina had gevraagd of we iets bij Galina wilden afgeven. We kwamen precies op het moment dat Galina 'warm huis' hield. Onder de bezielende leiding van de creatieve Galina werden er vandaag bloemen gemaakt van gedroogde herfstbladeren.

Doofstom

In Beregovo ontmoetten we als eerste de doofstomme Gabor van 58 jaar. Hij wil samen met zijn doofstomme vrouw Galina en hun eveneens doofstomme zoon aliya maken. Ze hebben het recht om aliya te maken. Maar er worden nog een paar documenten gemist.

Met Gabor

Omdat Gabor niet kan spreken en ook doof is, moest Ria via schrift met hem communiceren. Dat lukte heel goed. Ria schreef een vraag op en hij antwoordde ook door iets op te schrijven. Hij schreef op dat ze in Hongarije nog op zoek moeten naar documenten. We wisten al van Inna, dat dit gezin geen geld heeft om naar Hongarije te reizen en in het archief te zoeken. Het was bijzonder zo een poosje met Gabor te 'spreken'. We gaven hem bij het afscheid het boek 'De Schuilplaats', de brochure 'Kom naar huis' en natuurlijk ook wat cadeautjes.

Weinig kans te overleven

Het tweede gezin dat we bezochten was Jasha (Jacob) en Vika. Jasja, een nog jonge man van 40 jaar, kwam ons moeilijk lopend met behulp van één kruk tegemoet. Hij heeft tweeënehalf jaar geleden een insult gehad en is nog herstellend. Hoewel Jasja nog wat moeilijk praat is het al een wonder dat hij kan praten. Vika vertelde: *"Toen Jasja in het ziekenhuis lag, kon hij helemaal niets, hij wist niets, zelfs niet wie ik was. De artsen gaven hem maar vijf procent kans om te overleven; en praten en lopen zou hij zeker niet meer kunnen."* Maar, God zij dank, kan hij beide nu al heel redelijk. Ook Jasja en Vika hebben recht om naar Israël te gaan. Ze willen heel graag, maar omdat Jasja niet mag vliegen, kunnen ze nog niet gaan. Vika en Jasja kennen elkaar al vanaf hun kindertijd; hun ouders waren bevriend. Vika zei: *"Jasja beloofde me als kind dat ik zijn vrouw zou worden."* Toch hebben ze allebei hun eigen leven geleefd. Totdat beiden gescheiden raakten. Vika: *"Saska en ik herinnerden elkaar en via internet zijn we*

weer met elkaar in contact gekomen. Toen we elkaar vonden, ben ik hier vijf jaar geleden naar toe gekomen en zouden we gaan trouwen." Maar hun mooie toekomst viel in duigen. Een paar weken voor de bruiloft stierf Vika's vader en een dag later Jasja's vader. Vika: *"De bruiloft hebben we niet gevierd; we hebben alleen getekend. We hadden een gelukkig jaar en toen kreeg Jasja een beroerte."* Jasja roemde zijn vrouw: *"God heeft mij een heel geduldige en liefhebbende vrouw gegeven. Zonder haar had ik het niet gered."* Eerlijk gaf hij ook aan dat hij zonder haar niet verder had willen leven. Vika benadrukte nog: *"Slava Bogoe -eer aan God- dat hij niet is overleden. Het moet een doel hebben!"* En daar konden wij weer op inspringen met het getuigenis dat God alle dingen leidt en ten goede keert. En ook door hen een paar mooie getuigenisboeken te geven. Jasja heeft nog een weg te gaan om uiteindelijk gezond genoeg te zijn om te kunnen vliegen. Vanuit het fonds betalen we de revalidatie, die hij had moeten afwijzen omdat er geen geld was. We hadden een goede tijd met elkaar. Jasja ontdooide meer en meer. Later hoorden we van Ina, dat Vika gelijk na het bezoek gebeld had dat het bezoek hen zo bemoedigd had. Zij en Jasja waren er helemaal door opgeknapt.

Bij Jasha en Vika

Transkarpatië

Sabbatsamenkomst

We reden terug naar Uzgorod en maakten alles klaar voor het hoogtepunt van de week. In hotel 'Droezba' (vriendschap) hadden we de Joodse mensen van Zhyttia uitgenodigd voor een samenkomst die afgesloten werd met een sabbatsmaaltijd. Er werd door iedereen naar uitgekeken. Nadya opende het samenzijn kort, er werd een lied gezonden en toen gaf zij het woord aan ons als groep. Roel en Bapke vertelden iets van de leiding van de Heere in deze reis. Wim, vertaald door Ria, nam de parasja door

Sabbatviering in Uzgorod

waarbij de nadruk lag op het leven van Abraham als voorbeeld van Gods trouw en bescherming. Zijn leven was niet altijd makkelijk maar... Abraham geloofde/ gehoorzaamde God en dat werd hem tot gerechtigheid gerekend. De woorden uit het Hafthara gedeelte waren zeer bemoedigend: "Wees niet bevreesd, want Ik ben met u, wees niet verschrikt, want Ik ben uw God. Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met Mijn rechterhand, die gerechtigheid werkt." Daarna werd de sabbat geopend met het aansteken van de kaarsen, de dankzegging over

het brood en de wijn en het samen genieten van de maaltijd. Na de maaltijd kreeg iedere aanwezige van jong tot zeer oud een tas met cadeautjes, met onder andere een zakje tulpenbollen en een zaklampje. Het was met recht een feest.

Op school uitgescholden

Op zaterdag deden we een paar bezoeken bij mensen die ook verbonden zijn met Zhyttia, maar die niet (meer) naar de samenkomst kunnen komen. Het eerste bezoek was bij Oksana, die samen met haar man, zoon en schoondochter en kleindochter in een huis in de Karpaten woont, eigenlijk in een datsja, een tuinhuis, zoals in de Sovjettijd bijna iedereen er één had. De weg naar hun huis was erg slecht en met een zwaar geladen busje haast niet te doen. We konden achter het huis heerlijk in de zon zitten. Ondertussen verwendde Oksana ons met allerlei gezond eten en een heerlijke taart, die ze had gebakken 'met Gods hulp', zoals ze zei, want ze had de hele nacht niet geslapen omdat haar kleindochter oorpijn had. Oksana vertelde dat ze al tien jaar hier wonen, hoewel het niet altijd makkelijk is: "Voor winkelen moet je naar de stad, hier is alleen een klein winkeltje voor brood, vlees en wodka. In de winter blijven hier maar enkelen wonen en wordt er vreselijk gestolen. Sinds drie jaar hebben we een stalen hek." We gaven Oksana een prachtig cadeaupakket van haar sponsors, die ze ons meegegeven hadden. Oksana was erg verrast.

Oksana vertelde ook hoe zij als meisje op school al uitgescholden werd voor 'Jood': "Het wrange is dat ik niet

naar Israël kan, hoewel mijn moeder 100 procent Joods was. Dertig jaar geleden wilde ik al gaan. Ik heb drie dagen in het archief gezocht. Ik heb wel de documenten van mijn oma, maar die van mijn moeder zijn allemaal verbrand." Bij het afscheid nemen gaven we nog een gehaakt spreid en drie boeken.

Piepklein kamertje

We reden terug naar Uzgorod en bezochten Inna, samen met Nadya en Vanya. Inna woont in een piepklein kamertje, achter het huis van haar dochter en schoonzoon. Inna is al meer dan zes jaar weduwe: "Anatoli was nog geen 80 jaar toen hij op 9 maart 2015 overleed. Ik ben nu al 84 jaar. We hebben samen 57 jaar geleefd." We wisten al dat één zoon van Ina helemaal in Siberië in Irkoetsk woont, maar niet dat hij nierproblemen heeft: "Elke woensdag en elke zaterdag praat ik met hem. Hij is nog één keer hier geweest, maar dan wel via Belarus, anders was het te gevaarlijk." Inna heeft ondertussen al acht achterkleinkinderen en een achterachterkleinkind is op komst. Het pensioen dat Inna krijgt bedraagt

Bijbellezen bij Inna

Op bezoek bij Oksana

In gesprek met Inna

3228 grivna, ruim 100 euro. Nadya vertelde dat zij 2700 grivna krijgt.

"Ja," zei Inna, "als je 80 jaar wordt krijg je er 500 bij." Dat beetje extra is ook wel nodig bij mensen zoals Inna. Ze vertelde dat ze 's morgens vier medicijnen slikt; 's middags twee en 's avond nog eens vijf.

Wim las uit de Bijbel Jesaja 41:8-10 en 13-14 en herhaalde kort wat hij ook in de dienst gezegd had. Toen Wim zei: "We zijn gekocht door het bloed van de Zoon van de rechterhand", zei Inna: "Ja Hij heeft Zijn bloed gegeven voor ons!" Dat was een mooie belijdenis.

Ik kan er niet over praten

We bezochten ook Loeba. Loeba heeft zoveel meegemaakt: "Ik zou jullie graag willen bedienen," was het eerste wat ze zei, "maar door alles wat er gebeurd is met Sofia... ik kan er niet over praten." Dit is het verhaal. Loeba's zoon Wilhelm was getrouwd en kreeg drie zonen en als laatste een dochtertje. Toen dit meisje bijna één jaar oud was overleed zijn vrouw. Hij trouwde later met Natasja, die zelf geen kinderen had. Anderhalf jaar geleden werd Sofia ernstig ziek en in december 2020 overleed Wilhelm heel plotseling. Met Sofia ging het steeds slechter en ook zij overleed. Loeba was haar (eerste) schoondochter kwijt, haar zoon en haar kleinkind. Ze was nog dankbaar, dat het Natasja gelukt was om voogd van de drie jon-

gens te worden: "Anders hadden ze in een weeshuis terecht gekomen." Loeba vertelde dat ze steeds voor twee of drie maanden naar Natasja en haar kleinkinderen gaat. Deze zijn onder-tussen 18, 14 en 13 jaar: "Natasja is erg streng voor de kinderen. Als ik er ben voelt het voor de kinderen als een thuis en Natasja vindt het prima dat ik dan voor de jongens zorg. Ik denk dat ik nu niet langer dan een maand kan gaan, het is nu heel gevaarlijk je flat achter te laten, er wordt ontzettend veel gestolen." We sloten het bezoek af met gebed. Loeba zei nog: "Ik zou willen dat jullie vaker komen, jullie zijn zo waardevol."

Bapke met Loeba

Life in the shadow of death

's Avonds brachten we nog een bezoek aan Misja en Inna. We zaten in een prieeltje in de tuin, omdat Inna erg bezorgd is om Covid op te lopen. Misja is de voormalige directeur van Chesed Transkarpatië en Inna is hoofd van het Joods agentschap in Transkarpatië. Inna droeg nog een paar gezinnen aan voor het pre-Aliya project. Inna vertelde ook dat het voor de derde generatie moeilijker is geworden om te emigreren: "Vroeger gingen mensen op het getuigenis dat vader en moeder Joods waren, dat was voldoende. Nu wordt van de derde generatie gevraagd om de papieren van grootouders en overgrootouders. En zo wordt er ook eerder een document gemist."

Misja is druk met het van de grond krijgen van een Joods museum. Hij vertelde hoe hij zijn best blijft doen om sponsors te vinden: "Iedereen be-

looft te helpen, er zijn al delegaties geweest uit Engeland en Israël, maar uiteindelijk is het nog niet gelukt. Ik wil graag het museum maken in de

In de tuin bij Misja en Inna

voormalig grote synagoge, maar als dat niet lukt dan heb ik nog de mogelijkheid van het gebouw van de Joodse gemeenschap." Misja eindigde zijn verhaal met: "Ik ga niet weg naar Israël, voordat het museum klaar is." Misja overhandigde Wim nog een boek in twee delen van de voorzitter van de vereniging van de Holocaust overlevenden in Oekraïne, Boris Zabarko 'Life in the shadow of death'. Hierin zijn tientallen getuigenissen opgenomen van Joodse holocaustoverlevenden vanuit heel Oekraïne. Wim was daar heel blij mee, zeker ook met de persoonlijke woorden van Boris aan Wim voorin het boek.

Verwarmingskosten hoger dan pensioen

De volgende morgen haalden we Yudit en Olga op. Zij zijn onze contactpersonen voor de Joodse gezinnen in heel Transkarpatië, die we via Chesed zijn gaan sponsoren. We zouden deze dag in Uzgorod blijven. Het eerste bezoek was bij Mira en Karl. Karl is haar tweede man. Haar eerste man overleed toen hij 33 jaar was. Voor Mira betalen we de patranas omdat zij zelf heel slecht ter been is vanwege diabetes. "Ik wilde jullie brieven sturen, als antwoord op de kaarten die ik krijg, en nu zijn jullie zelf gekomen!" zei ze heel blij, nadat ze was gaan zitten. "Vanaf mei lig ik op bed, ik heb last van mijn knieën. Uiteindelijk lukte het een arts om me met revalidatie weer wat te laten lopen. Karl en Mira hebben een zoon van 47 jaar en een kleindochter van 18 die al 7 jaar

"...door alles wat er gebeurd is,...
Ik kan er niet over praten."

Bij Mira

in Israël wonen."

Hoewel Mira al bij hen op bezoek geweest is, wil ze toch niet naar Israël emigreren: *"Het klimaat daar kan ik niet verdragen."* Hun tweede zoon van 35 jaar woont in Odessa en is niet getrouwd. Mira's ouders waren allebei Joods. Haar moeder heeft in het een concentratiekamp gezeten. Haar vader zat toen in het leger. Mira was leidinggevende bij schoonmakers. Zij ontvangt een pensioen van 2600 grivna, ongeveer 85 euro. Haar man Karl, die lasser was van beroep, ontvangt ook een klein pensioentje. De verwarming kostte vorig jaar in de winter al 3500 grivna per maand. Mira sprak haar dankbaarheid uit: *"Eén keer per week komt de patranas; die maakt het hele huis schoon. Ik ben jullie erg dankbaar."* We baden voor Mira en lieten ook een cadeaupakket, tulpenbollen, een souvenir en een boek achter.

Werken tot je overlijdt

De familie die we wilden bezoeken had corona en daarom besloten we Zjenja en haar ouders te bezoeken. Achteraf was dat ook zo'n mooie leiding van de Heere, want nu waren ook haar ouders, Tiberi en Natalja, allebei thuis. Dit was niet eerder gebeurd. Zjenja, 29 jaar, heeft een verstandelijke beperking. Gelukkig heeft ze goede ogen en ze kan heel goed borduren, schilderen en knutselen. In februari heeft ze Covid gehad en een dag later kreeg haar vader Tiberi het ook. Hij heeft drie weken in het ziekenhuis gelegen. Natalja zei: *"God doet alles meewerken ten goede, want na het ziekenhuis is Tiberi gestopt met drinken!"* Ondanks dat Tiberi het niet echt leuk vond dat zijn vrouw dat vertelde, stond hij wel te stralen. Hoe-

wel dit gezin niet Joods is, werden zij tien jaar geleden al aangedragen om te gaan sponsoren vanwege de nood en vanwege het feit dat Natalja zoveel voor de Joodse gemeenschap doet. Zij werkt namelijk in het provinciaal archief, ondanks dat ze al vijf jaar met pensioen is. En ze helpt de Joodse mensen, soms ook uit Israël, bij het zoeken naar documenten. Natalja: *"Zjenja helpt mij soms ook. Het is hier 20 minuten vandaan, want sinds Covid gaan we altijd lopen."* Toen we vroegen naar de pensioenen, bleek dat ze allemaal een minimum pensioen krijgen. Daarom werkt Natalja ook nog: *"Je moet hier werken tot je overlijdt,"* was haar nuchtere commentaar. Er bleek geen C.V. in huis. De temperatuur komt niet boven de 16, 17 graden. We kregen daarna nog een fijn gesprek over het geloof: *"Het is niet alleen fijn dat jullie komen, maar het is ook zo fijn om met gelovigen te spreken. Twee jaar lang heb ik niet over het geloof kunnen praten, zoals nu met jullie. In de tijd van quarantaine zijn we elke morgen begonnen met gebed. Als ik problemen heb, leg ik ze op God. Wij kunnen zelf de problemen niet oplossen."* We sloten het bezoek af met te lezen uit het Woord en de Heere te danken. De tulpen, een prachtig spreid, een deken en een boek werden maar wat graag aangenomen.

Kromgegroeid

Het laatste bezoek was aan Raya. Zij is gescheiden en 73 jaar oud. Zeven jaar geleden kreeg ze diabetes en moest zij insuline gaan spuiten. Ze heeft nu haar vast dagpatroon: *"Na het opstaan meet ik altijd eerst mijn bloeddruk, daarna meet ik mijn suikerge-*

halte en weet ik wat ik daarna eten moet." Vijf jaar geleden, in de winter, gleed ze uit en kwam op haar rug terecht. Vanaf die tijd heeft ze veel pijn in haar ruggenwervel. Ze had ook een gecompliceerde breuk in haar schouder, maar naar het ziekenhuis ging ze niet: *"Wat doen ze nog aan een oude vrouw,"* was haar motivatie om niet te gaan. We zagen dat haar rug kromgegroeid was. Raya kan ook nauwelijks zitten, alleen wandelen, een beetje staan en liggen. Raya was kapster, maar kan dat beroep al lang niet meer uitvoeren vanwege haar rugklachten. Ze moet nu leven van een pensioen van 3000 Grivna, omgerekend ongeveer 100 Euro: *"1000 gaat op aan vaste lasten, 1000 aan medicijnen en de overige 1000 heb ik om van te leven. Voor kleding blijft niets over. Ik draag wat ik heb."*

Raya is geboren in Starokonstantinov, als Poolse Jodin. Raya heeft gelukkig een goede verstandhouding met haar dochter, die in een kinderkuis werkt. Er zijn twee kleinkinderen, een jongen van 26 jaar en een meisje van 24 jaar. We sloten het bezoek af met uit de Bijbel Mattheüs 28: 31 te lezen: *"Kom allen tot Mij..."* Het boek 'Onze God is groot' zal haar ook zeker bemoedigen.

Je hoorde mensen snikken

Die avond was de boekpresentatie in dezelfde zaal van het hotel Droezba, waar we ook de sabbatsamenkomst hadden gehouden. Er waren zo'n 40 mensen aanwezig, vooral veel Joodse mensen, maar ook christenen. Door de voorganger van een gemeente werd bijzonder indringend op de sjofar geblazen. Tijdens dit blazen en de één minuut stilte die daarna volgde, hoor-

Bij Zjenja en haar ouders

de je mensen snikken. De directeur van Chesed, wiens vader en moeder overlevenden waren van de Holocaust, zei na afloop: *"Jij doet eigenlijk het werk wat wij als Joden zouden moeten doen!"* We keken terug op een heel bijzondere dag. En daarvoor krijgt God alleen alle eer.

Tussenstop in Lvov

Maandagmorgen vertrokken we al vroeg richting Tsjernovtsy. Dat zou een reis worden over de Karpaten van minstens 7 uur. Er zou nog minstens anderhalf uur bij komen, omdat we eerst naar het gezin van Sergey, de voorganger van de Messiaanse gemeente in Lvov moesten om spullen voor de aanstaande jonge moeder af te geven. We genoten van de Karpaten gedoopt in allerlei herfstkleuren en kwamen op de afgesproken tijd bij Sergey in Lvov aan. Bij hen gaven we de kinderwagen, het kinderbedje en de babykleertjes af voor Veronika. Sergey's vrouw Anja had een heerlijke maaltijd voor ons bereid. We bespraken met hen het nieuws over de gesponsorde gezinnen en hadden een goede tijd samen.

Boekpresentatie in hotel Droeza

"Jij doet eigenlijk het werk dat wij als Joden zouden moeten doen."

Prachtige tocht door de Karpaten

Tsjernovtsi

Verschrikkelijk verhaal

Daarna vervolgden we onze weg naar Tsjernovtsi. De dag begonnen we daar met een bezoek aan Ella in het huis van haar moeder en oma. Ella is de contactpersoon voor de gezinnen die gesponsord worden in Tsjernovtsi. Zij had ook de boekpresentatie geregeld. Ella zei: *"Ik heb stukken uit 'Het boek schreeuwt uit de aarde' gelezen. Vooral in Oekraïne wordt het verzwegen en krijgen mensen die samengewerkt hebben met de nazi's een monument. Ze wilden zelfs een monument voor Petljoeera, de leider van de Oekraïense nationalisten, die medeverantwoordelijk wordt gehouden voor de vele pogroms tegen de Joden in het jaar 1919."* Ella vertelde ook, voor het eerst, over haar overgrootvader Alexander: *"Hij was 100 procent Joods. In 1944 werd hij opgeroepen om in het Russische leger te dienen. Hij heeft meegedaan aan de verovering van Berlijn in 1945. Hij werd later onderscheiden met vele medailles voor betoonde moed. Maar toen Oekraïne zelfstandig werd, beschouwden de rechts-nationalisten de personen die in de oorlog aan de zijde van Rusland hadden gevochten als collaborateurs. Mijn overgrootvader Alexander is in 1999 met twee andere mannen vermoord door deze lieden."* Wat een verschrikkelijk verhaal. We kennen Ella al enige jaren, maar dit had ze nooit eerder verteld.

Vijand van het volk

Samen met Sasja, het hoofd van de Joodse gemeenschap en synagoge en met zijn assistente Vera bezochten we als eerste Frieda en haar dochter. Frieda, die in 1935 geboren werd, heeft haar biologische vader niet gekend. In 1937 werd hij onder het bewind van Stalin doodgeschoten als 'vijand van het volk', zoals zoveel onschuldige mensen; zonder verdere uitleg. De moeder van Frieda trouwde opnieuw en Frieda's stiefvader was een goede vader voor haar. Ze verhuisden van de Oeral naar Tsjernovtsi omdat Frie-

Bij Frieda en haar dochter

da's vader werk kreeg op de universiteit daar. Frieda trouwde en kreeg een dochter Irina, waar ze nu bij in woont. Frieda's man overleed 16 jaar geleden. Haar dochter Irina is gescheiden, maar heeft wel een zoon van 36 jaar, die in Spanje woont. Hij is nog niet getrouwd. Frieda en Irina hopen beiden op een (achter)kleinkind. Frieda wordt gesponsord en krijgt ook elke dag een warme maaltijd van Roechama. Haar pensioen is in de wintermaanden niet genoeg om de stookkosten te betalen: *"De gaskachel kunnen we niet gebruiken, het gas wordt 70 procent duurder. Ik betaal 1300 tot 1400 grivna voor de verwarming in de winter,"* zei Frieda. Dat is ongeveer de helft van haar pensioen. Irina werkt bij het theater en ontvangt door Covid nog maar 70% van haar salaris. De beide vrouwen zijn dankbaar voor de geboden hulp. We bemoedigden hen nog met allerlei cadeautjes en het boek De Schuilplaats.

Gaarkeuken

We reden naar het gebouw van de Joodse gemeenschap van Tsjernovtsi. Eén kamer is als synagoge ingericht. Sasja heeft hier de regie als hoofd van de Joodse gemeenschap. Op het moment dat we aankwamen werden de maaltijden uit gedeeld. Vanwege Covid

Pakket met producten

komen de Joodse mensen in groepen om de beurt en ook om de twee dagen. Elke pakket bevat namelijk twee maaltijden, voor twee dagen. Mensen die zelf nog hun maaltijden kunnen breiden, krijgen een pakket met producten voor langere tijd. Het was fijn om verschillende mensen (sommigen opnieuw) te ontmoeten. We deelden zakjes tulpenbollen en zaklampjes uit.

Eén kamer is als synagoge ingericht

Graag naar Israël

We gingen weer bezoeken doen. Eerst bij Sasja en zijn vrouw Emma, en hun kleinzoon Artjom. Artjom woont met zijn vader bij zijn opa en oma. Zijn zus, 14 jaar, was net een maand ervoor naar Israël vertrokken met een programma voor Joodse jongeren: *"De jongeren worden in Israël in een internaat opgevangen en gaan naar school. Na hun schooltijd gaan zij in dienst. Na hun dienstitijd mogen ze gratis een universitaire studie vol-*

Emma, Sasja en Artjom

gen. De Israëlsche autoriteiten hopen dat de ouders hun kinderen volgen.", zo werd ons uitgelegd. "De vliegtickets worden door Joods Agentschap betaald. Maar een kantoor van Joods agentschap hebben we hier niet meer," vertelde Sasja "mensen die aliya willen maken sturen we naar Kiev, mensen van het fonds "Droezba" uit Polen helpen hen financieel." Artjom gaf aan ook graag naar Israël te willen. Zijn oma zei: "Over vier jaar kan hij gaan." We gaven hem het boekje 'Kom naar huis' en zeiden dat zijn opa en oma (en vader) het ook maar moesten lezen. Zij kregen ook allebei een boek; de Schuilplaats en Waarom ik, van Jacob Damkani.

Twee zussen

Het derde bezoek was bij de ongetrouwde zussen Lidia van 87 jaar en Inna van 88 jaar. Inna vertelde: "Ik ben in Moskou geboren en Lidia in Tsjetsjenië. Onze vader is in 1943 aan het front omgekomen. Moeder heeft ons alleen opgevoed. Zij sprak ook Jiddisch. Ik heb in Kiev gestudeerd en werd daarna naar de Oeral gestuurd om te werken bij een academisch centrum." Lidia heeft in een fabriek gewerkt. Omdat hun moeder hen nodig had, zijn ze teruggekeerd naar het huis waar ze nu nog samen wonen. Op onze vraag of ze nog familie hebben in Israël antwoordden ze: "Nee, niet in Israël, wel in Amerika." We legden aan het eind van het gesprek het verband met Corrie ten Boom. Ook zij was ongetrouwd, maar God had een bedoeling mee. God heeft een plan met elk leven. We gaven het boek de Schuilplaats en zongen hen ook 'Ose sjalom' toe.

Bij de twee zussen

Kaas uit Nederland voor Aljona

Simeon en Aljona

We gingen ook nog bij Simeon en zijn vrouw Aljona op bezoek. Twee jaar geleden kreeg Aljona een herseninfarct. Ze is nu helemaal aan bed gebonden, ze is gedeeltelijk verlamd. Toen we binnenkwamen in de kamer waar ze lag, probeerde ze zich op te richten en uitte allemaal opgewonden klanken naar ons; ze was zichtbaar blij. Simeon was ook zo gelukkig met het bezoek. Hij heeft regelmatig contact met hun sponsors en hij liet ons ook gelijk de kaart zien van hun sponsor die zij pas hadden ontvangen. Simeon is geboren in Moldavië na de oorlog. Zijn ouders hadden elkaar leren kennen in het concentratiekamp en gingen na hun trouwen in Tsjernovtsi wonen. Simeon heeft zijn leven lang gewerkt als chauffeur en monteur. Hij trouwde met Alona, die in 1941 in de oorlog geboren is. Ze kregen geen kinderen, maar adopteerden wel een meisje, die trouwde en ook weer een meisje kreeg. Deze 'kleindochter' woont nog steeds in Tsjernovtsi. Hun dochter is helaas een aantal jaren geleden in Spanje overleden. Omdat Simeon met pensioen is, is hij heel de dag thuis en neemt hij een heel groot deel van de verzorging van Aljona op zich. We zien ondanks de grote zorgen een blijde, dankbare man. Ze krijgen gelukkig wel acht uur hulp per dag. We pakten wat cadeautjes uit, en zongen voor Aljona een lied in het Hebreeuws. Dat ontroerde haar heel erg, zagen we. Ze kan wel haar emoties laten zien, maar praten gaat helaas niet meer.

Mijn vrouw heeft me gedropt

We gingen als laatste nog op bezoek bij Boris. Hij is de broer van Emma, uit ons tweede bezoek. Boris is 72 jaar, geboren in 1949. Zijn moeder was in Oeman geboren en heeft in een concentratiekamp gezeten. Boris studeerde af aan de Medische Universiteit in Tsjernovtsi. Na in het Sovjet-leger als officier gediend te hebben, ook als arts, werkte hij daarna als arts in Tsjernovtsi, de laatste tien jaar ook als kinderarts. Door teveel stress werd hij ziek en uiteindelijk ontslagen. Boris: "Ik trouwde en kreeg een dochter in 1974, maar mijn vrouw heeft mij gedropt. Ik werd ziek en er komt niemand meer." Boris woonde altijd bij zijn moeder, die in augustus jl. helaas

Boris vertelt

overleed. Boris woont nu alleen terwijl hij psychische problemen heeft. Hij moet leven van een klein pensioen van ongeveer € 62 per maand. Voor het overlijden van zijn moeder hadden ze twee pensioentjes. Van het ene leefden ze; van het andere betaalden ze de vaste lasten. Nu wordt Boris door Rochema gesponsord. We probeerden Boris te bemoedigen, we lazen een psalm en baden voor hem. Zijn zwager maakte de opmerking: "Als hij bij jullie (in Nederland bedoelde hij) woonde, kon hij genezen."

Boekpresentatie in het Paul Celan

Roehama voor de 45 Joodse mensen die nu dagelijks een warme maaltijd krijgen uitgedeeld: "De Holocaust overlevenden krijgen goede hulp, zij krijgen vanuit Duitsland 1500 Euro in elk kwartaal. Deze mensen zijn ook niet ons in programma opgenomen, maar alleen de mensen van na de oorlog, die moeten leven van een pensioen. Heel hartelijk dank." Daarna was het tijd om afscheid te nemen.

Pizza's om 22.30 uur

De bezoeken waren voorbij, we gingen nog met elkaar wat eten in een restaurant, voordat de boekpresentatie zou plaatsvinden. Om 19.00 vond deze plaats in het Paul Celan (een Joodse dichter, geboren in Tsjernovtsi) cultureel centrum in de stad. Er waren zo'n 20 mensen op af gekomen. Ella opende de avond met een korte toelichting en ook de locoburgemeester deed kort zijn verhaal. De rest van de avond liet Wim aan de hand van een PowerPoint zien wat

de Joden in Tsjernovtsi is overkomen en ook de zeven redenen waarom hij het boek 'Het bloed schreeuwt uit de aarde' geschreven had.

Na de boekbespreking gingen wij naar de woning van Ella en Andre. Ze zijn pas getrouwd en zij wilde ons hun woning laten zien. Er kwamen om half elf nog een paar pizza's op tafel. We hadden zo een mooie afsluiting van ons bezoek aan Tsjernovtsi. Het hoofd van de Joodse gemeenschap, Sasja, was ook uitgenodigd. Via hem sponsoren we de gaarkeuken. Hij betuigde zijn grote dankbaarheid aan Stichting

In het cultureel centrum

Pizza eten aan het einde van de avond

De synagoge

Chmelnitski

Hoe verder met Sasja

Woensdagmorgen gingen we al vroeg op pad richting Chmelnistky. Daar brachten we eerst een bezoek aan Sofia en haar zoon Sasja. Sofia had een paar dagen voor ons bezoek het nare bericht gekregen dat er een knobbeltje in haar borst was gevonden. Zij wachtte op de uitslag. Sofie was erg bezorgd en hilde ook even: *"Hoe moet het met Sasja verder, als ik niet meer zal leven."* Op dat moment trok Sasja zich ook even terug, het werd hem ook teveel. Sofia twijfelt erg, ook nu we bij het schrijven van de nieuwsbrief een maand verder zijn, of ze zich zal laten opereren in Chmelnitsky of dat ze haar papieren in orde laat maken om naar Israël te gaan. Het gesprek ging uitsluitend over de nare boodschap die Sofia had ontvangen. Ze zei: *"Ik wil leven, ik hoop zo dat alles goed zal komen."* We hebben met haar uit de Bijbel gelezen uit Mattheüs 11 vanaf vers 25. Dat eindigt met de

uitnodiging: *"Komt naar Mij toe, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven."* We baden voor haar, de levende God van Israël heeft ook het leven van Sofia in handen. We hadden voor haar een paar cadeaus, temeer omdat zij de volgende dag haar 70e verjaardag zou vieren. Voor Sasja hadden we wat mobieltjes meegebracht zoals gewoonlijk. Hij repareert ze of hij gebruikt de onderdelen voor andere mobieltjes. Hij probeert hier wat geld mee te verdienen. Er zijn echter dagen dat hij geen inkomen heeft, omdat er niemand komt voor reparatie.

Geloof alleen wie er verstand van hebben

We reden door naar het Chesed gebouw in Chmelnitsky, waar Igor de directeur is en Ira onze contactpersoon. Igor nodigde ons uit om gelijk in de 'gaarkeuken' beneden wat 'blintsjiki' te eten. Zo konden we bijpraten en eten tegelijk, want we hadden niet veel tijd. Igor heeft een grote verantwoordelijkheid, omdat hij ook verantwoordelijk is voor Chesed in andere provincies. Igor had veel te vertellen: *"Op dit moment vertrekken er veel Joden naar Israël. Er zijn er ook veel overleden. In de ziekenhuizen liggen alleen mensen die niet-gevaccineerd zijn. Mensen zijn bang gemaakt voor het vaccin. Wij zeggen tegen de mensen: "Geloof alleen de mensen die er verstand van hebben."* We hebben ook een gezin dat naar Israël wil gaan,

maar ze hebben nog een schuld van 3000 Euro, die moet eerst afgelost worden. We hebben in onze provincie 148 patranassen (thuiszorg), in de andere provincies bij elkaar 300. Als we bij één iemand het loon omhoog doen, dan moeten ze allemaal omhoog. Maar er zijn nog zoveel andere zaken die geld vragen. JOINT heeft geld gegeven voor 100 mobieltjes, zodat eenzame mensen elke dag kunnen aansluiten bij een online-uurtje, waarin bijv. aan de curators gevraagd wordt over allerlei onderwerpen wat te leren aan de mensen."

Zo werden we in korte tijd bijgepraat. Daarna laadden we de spullen uit, zoals kleding, schoenen en dekens. Dezelfde avond kregen we via Ira al foto's van mensen met de spullen die ze hadden mogen uitzoeken.

Vinnitsa

Speciaal plekje in ons hart

We vervolgden de reis naar Vinnitsa. Na ons in het hotel ingeschreven te hebben, reden we naar het centrum, waar om 5 uur de boekpresentatie gehouden zou worden. Eerst zou de presentatie in het gebouw van Chesed zijn, maar we hoorden een halve week eerder dat het maximale aantal van tien personen gehandhaafd werd. Via een messiaanse voorganger in Kiev, die we eerder al een paar keer ontmoet hadden, lukte het contact te leggen met de messiaanse gemeente in Vinnitsa, met de tweede pastor, Vanya. Vanya vond een zaal in een gebouw en hij en anderen hielpen bij de verdere organisatie. Het werd een geslaagde middag/avond. Na de boekpresentatie zijn we met Vanya en nog een jongeman uit die gemeente en samen met onze vriend Sergei pizza gaan eten. Dat is al jaren een gewoonte, wanneer we in Vinnitsa aankomen. Sergey heeft een speciaal plekje in ons hart; hij heeft totaal geen familie en houdt ervan om een avond met ons op te trekken.

Opnieuw pizza met Sergei

Wreedheid kan weer toeslaan

De volgende dag stond als eerste een bezoek aan het gebouw van Chesed in Vinnitsa op het programma. Daar hadden we een uitgebreide ontmoeting met Volodja, oud-directeur van Chesed, die bezig is zijn werkzaamheden over te dragen aan Irina. Zij was er ook bij. En natuurlijk was ook Tanja, onze contactpersoon voor alle gesponsorde gezinnen, aanwezig. Volodja begon gelijk over de boek-

Volodja praat ons bij

presentatie. Hij was al op de hoogte gebracht door Joodse mensen die het hadden bijgewoond: *"Het is heel waardevol, jullie brengen alles vanuit een heel ander gezichtspunt en daarom is het zo belangrijk. Jullie voelen het proces van de Jodenvervolging heel goed aan."* Volodja vertelde zelf ook over de oorlog: *"Heel veel mensen wilden niet evacueren. Ze dachten: de Duitsers behoren tot een geciviliseerd volk, het communisme is slechter dan de Duitsers. Ik had een overgrootvader, hij was rabbijn in een dorp in Wit-Rusland, hij was bijna 100 jaar. Toen velen evacueerden, zei hij: 'Ik ga nergens naar toe!' Hij is opgehangen aan een boom. Daarom moet je ook bang zijn voor een geciviliseerde maatschappij. Wreedheid kan onverwacht zomaar weer toeslaan."* Ook over de huidige coronacrisis had Volodja zo zijn wijze opmerkingen: *"Het is nog steeds zo als bij de Oude Grieken, iedere persoon weet het beter. Ook nu is het zo, als een arts een medicijn voorschrijft, weet hij nooit 100 % zeker of het werkt, maar vraag je het aan de buurvrouw, zij verzekert je: het werkt, ik weet het zeker."*

We maakten nog nader kennis met Irina. Daarna lieten we ook hier nog wat goederen achter en gingen nog drie bezoeken afleggen.

Kolja en Sasja

Het eerste bezoek was bij Kolja en zijn zoon Sasja. Kolja en Sasja bleken er zo naar uit gezien te hebben. Het eerste wat Kolja zei was: *"Sasja slaapt. Hij was vanmorgen al om 6 uur wakker. Hij heeft vol spanning op jullie zitten wachten. Maar vlak voordat jullie kwamen, is hij in slaap gevallen."* Kolja maakte hem wakker, maar het duurde wel even voordat Sasja echt wakker was en daarna kon hij ook echt genieten van ons gezelschap.

Kolja is nog steeds herstellend van een heupbreuk en – operatie. Kolja die volgens de Tora probeert te leven, ziet de gebeurtenis als een waarschuwing: *"God heeft me gewaarschuwd, geen mens kan zonder zonde leven. Ik heb mijn zoon opgevangen en God kijkt naar mij hoe ik het doe. Geve God dat ik niet iets verkeerd doe en zo wel ... er zijn zoveel organisaties, mensen die Sasja en mij persoonlijk kennen; zij controleren me en zullen Sasja ook altijd beschermen."* De strijd om Sasja tussen Kolja en zijn ex-vrouw, die alcoholiste is, duurt nog voort. Kolja: *"We voeren al zeven jaar strijd. In plaats van een gewoon leven heeft Sasja heel veel te maken gehad met politie, rechters en ziekenhuizen."* Kolja toonde zijn dankbaarheid: *"Ik ben blij dat jullie in God geloven. We zijn jullie heel dankbaar. Ook voor de boeken. Al heb ik een ander geloof, ik lees ze met hoogachting."*

Sasja is net wakker

En ook voor de prachtige kaarten en voor de materiële hulp." Hij noemde ook een paar namen van mensen die hen regelmatig schrijven, die hij uitnodigde om te komen: *"Als ze komen, zouden ze tranen in de ogen krijgen."* En daarbij doelde Kolja op de armoedige staat van zijn huis. *"Bij mij staat op nummer 1 het contact met mensen en op nummer 23 de reparatie van het huis."* Sasja vertelde ook nog wat over school: *"Mijn lievelingsvak is informatica en natuur."* Dit bracht Kolja op het idee om een oud boek tevoorschijn te halen: 'medicijnen uit de natuur'. Een bijzonder boek! We hadden een gezellige tijd

mat elkaar. Tenslotte gaven we ook nog de cadeautjes en vooral de tulpenbollen vielen erg in de smaak.

Tamara en de drieling

We bezochten ook de jonge weduwe Tamara en haar drieling Katja, Sasja en Nastja. De vader van de meisjes was eerst getrouwd met een Joodse vrouw. Samen waren zij naar Israël geëmigreerd. Daar strandde het huwelijk en de vader keerde terug naar Oekraïne. In Oekraïne ontmoette hij Tamara en trouwde met haar. In 2012 raakte zij in verwachting van de drieling. Na de geboorte van de meisjes namen de zorgen voor het onderhouden van het gezin toe, temeer omdat één van de drie meisje een lichamelijke beperking had. Daarom vertrok hun vader in 2016 naar Israël, om geld te verdienen. Hij had immers de Israëlische nationaliteit. Daar is hij onverwacht overleden. Sinds die tijd zijn we het gezin gaan helpen. Ongeveer twee jaar geleden heeft de Tamara een herseninfarct gehad. Rechts is zij nog enigszins verlamd. Tamara's vader die ook in het huis woonde, is overleden en een broer die er woonde is vertrokken. Maar Tamara's oma is erbij gekomen. In het huis wonen nu

De drieling wordt al groot

vier geslachten. De meisjes, Tamara, Tamara's moeder en haar oma. De drie meisjes, die ondertussen 9 jaar zijn geworden, dertelden enthousiast om ons heen. We werden onophoudelijk geknuffeld en wat waren ze blij toen de cadeautjes werden uitgedeeld! Voor het afscheid zeiden de oma en de meisjes psalm 23 uit hun hoofd op. Dat was een ontroerend moment.

Igor en zijn tante

Het laatste bezoek was bij Igor en zijn tante Zjanna. Igor was één van de eerste Joodse kinderen die we samen met zijn ouders gingen sponsoren; al in 2004. Toen was Igor nog maar 11 jaar. Hij is ondertussen bijna 29 jaar. Igor heeft een psychische beperking. Zijn vader, die alcoholist was en ook zijn moeder Inna die een beperking had, zijn beiden overleden. Igor woont nu bij een zus van zijn moeder. Zjanna vertelde over het overlijden van haar zus Inna: "Ze had kanker, de arts zei eerst dat ze nog twee jaar te leven had, maar al snel bleek dat ze na een maand al zou sterven. Ina begreep eigenlijk niet wat er met haar aan de hand was." Igor zei niet veel, wel herinnerde hij zich de boottocht nog die we in het jaar 2006 en daarna nog een paar keer gemaakt hadden. Zijn moeder was er toen ook bij. Igor bezoekt nu vaak de synagoge in het centrum, waar hij lopend naar toe kan. Zjanna heeft zelf een dochter Violette van 19 jaar en een zoon Joera van 26. Joera woont in Israël. Ook haar overgebleven twee zussen wonen in Israël.

Zjanna wil zelf nog niet gaan: "Zolang mijn dochter nog leert in Kiev, wil ik niet gaan." We gaven haar ook het boekje 'Kom naar huis', 'Onze grote God' en 'Waarom ik?' De flat waar Zjanna met haar man en Igor woont, was echt ongelooflijk armoedig.

We lieten Vinnitsa achter ons en reden naar Zhitomir, naar het gebouw van de Messiaanse Gemeente in Zhitomir, waar deze avond ook de boekpresentatie gehouden zou worden. Het gebouw heeft gastenkamers waar wij ons intrek in mochten nemen. We werden hartelijk ontvangen door Arkadi, de voorganger en Boris de tweede voorganger. Om 18.00 begon de presentatie. Na afloop werden we uitgenodigd in de eetzaal ernaast en hadden we met zo'n 15 mensen nog wat meer contact onder het genot van een warme maaltijd.

Vrolijke ontvangst bij Tamara

Bapke met de twee van de drieling

De armoedige flat

Rovno

Regenboog en kerk

De volgende morgen, vrijdag, vertrokken we na een stevig ontbijt richting Rovno. Maar we gingen eerst nog langs een pinkstergemeente in Tuchyn, een klein stadje op een half uur rijden van Rovno. Daar was ook Vladimir met drie anderen uit Wit-Rusland. We werden door voorganger Viktor warm onthaald in het multifunctionele kerkgebouw. Om kwart voor elf 's morgens stond beneden in de eetzaal de warme maaltijd al klaar. Onder het genot hiervan maakten we nader kennis met Viktor en zijn gemeente. Viktor vertelde wat van de geschiedenis en ook het wonderlijke verhaal van 'de regenboog en de kerkbouw'. Viktor vroeg: "Geloven jullie in profetie?" Op ons bevestigend antwoord ging hij verder: "Wij wilden een kerk bouwen en we vroegen de plaatselijke overheid om een stukje grond om een kerk te kunnen bouwen. Maar elke plek werd steeds afgewezen. Toen kwam Galina (ze was nu ook één van de kokkinnen) op een keer naar me toe, ze had een gezicht ontvangen van een regenboog boven een meertje. Ze zei: 'Daar moet de kerk komen!'" Wij stelden de plaats voor aan de overheid, ze vonden het een raar verzoek, maar

Warme maaltijd in Tuchyn

We kregen een rondleiding

wij zeiden: "Zo heeft God ons dat laten zien." Deze keer kregen we de plek. Met elkaar hebben we het meer drooggelegd en met vijf man hebben we uiteindelijk het hele gebouw gebouwd. We hadden geen geld, maar al het materiaal kwam er steeds op een wonderlijke manier." Viktor vertelde over alle wonderen en daarna kregen we een rondleiding. In de bovenzaal, de kerkzaal, was een grote regenboog getekend, als blijvende herinnering hoe God voorzien had. Het was heel indrukwekkend. We moesten helaas door naar Rovno, daar werd op ons gewacht. Viktor vroeg nog aan Wim of hij 's avonds wilde voorgaan in de gebedsdienst die ze elke vrijdagavond houden.

Genna in Rovno

We reisden door naar het kantoor van de Joodse gemeenschap, waar Genna samen met zijn vrouw Alla de leiding heeft. Genna onderhoudt het

Genna, Ria en Wim

contact met alle gesponsorde Joodse gezinnen en geeft ook heel trouw de gewenste informatie of noodvraag of veranderende situaties van mensen aan ons door. Gena praatte ons bij over de financiële situatie van de gezinnen en ook het subsidiebeleid van de regering: "Ze zijn heel streng geworden, ze letten op elke uitgave en inkomsten. Overal moet belasting over worden betaald. Ook over wat je in het buitenland verdiend hebt, moet je tegenwoordig belasting betalen."

Samenkomst in Tuchyn

Na dit bezoek gingen we naar ons hotel en tegen de avond reden we terug naar Tuchyn. Daar stond alweer een maaltijd voor ons klaar. De samenkomst begon om 19:00 uur en duurde tot ongeveer 21:45 uur. Victor, Wim

Drie-stemmig zingen

Wim preekt en Ria vertaalt

en Vladimir gingen voor. Wim deelde wat over Romeinen 11, het tot jaloersheid verwekken van het Joodse volk, en kort iets over het boek 'Het bloed schreeuwt uit de aarde', Ria vertaalde hem steeds. Roel en Bapke moesten vertellen wie zij waren. Ons werd gevraagd om met zijn viereen wat liederen te zingen. Vanuit de gemeente werden er ook liederen meerstemmig gezongen door kinderen, jongeren en ook de hele gemeente. Er was ook ruimte voor gebed. Na de dienst moesten wij nog even blijven om wat te eten. We moesten er wel even op wachten, want, zo zeiden de vrouwen: "Niemand wilde de dienst verlaten; we waren bang om wat te missen."

Om elf uur reden we terug naar ons hotel in Rovno. Op sabbatmorgen werden we om 11:00 uur verwacht in de samenkomst van de Messiaanse gemeente in Rovno. Oleg, de leider van Operatie Mobilisatie Oekraïne, is

hier voorganger. Wim heeft hier gepreekt over Abraham als voorbeeld voor ons, het tweede gedeelte ging over onze taak als gelovigen uit de heidenen om 'ontferming' (Roehama) te tonen aan het Joodse volk, dat is onze opdracht volgens Paulus. Na de samenkomst kregen wij koffie en thee aanboden.

Geen oma's, opa's, ooms en tantes

Na de samenkomst hebben we nog één bezoekje gebracht. Met Genna en Alla bezochten we Loeba. Zij was zo blij dat we gekomen waren. Behalve een dochter en kleinzoon, die in Israël wonen en een zoon in Oekraïne, heeft zij helemaal geen familie. Haar kleinzoon was vier jaar toen hij met zijn -gescheiden- moeder naar Israël vertrok, nu al twintig jaar geleden. Loeba heeft haar kleinzoon niet zien opgroeien. Veel aanloop heeft Loeba niet, allen Alla bezoekt haar regelmatig. Loeba vertelde: *"Van mijn vaders kant zijn ze allemaal omgekomen in Sosjenki (het massagraf in Rovno). De man van mijn moeder moest naar het front en is daar gesneuveld. Mijn moeder was er nog net op tijd in geslaagd om te evacueren; ze ontsnapte in een trein op het moment dat de executies van Joden al waren begonnen. Ze was toen hoogzwanger en zij beviel in de trein. De verdere familie van mijn moeder is ook allemaal omgekomen. Na de oorlog ontmoette mijn moeder mijn vader en trouwde met hem. In 1947 werd ik geboren."* Genna benadrukte nog even dat het bijzonder was dat Joden vluchtten: *"Want er zijn maar heel weinig Joden gevlucht. In juli 1941, toen de Duitsers kwamen, dachten de Joden dat ze met geciviliseerde Duitsers te maken hadden. En veel mensen, ook Joden, dachten dat de Duitsers hen bevrijdden van de*

Russen."

Loeba ging door: *"Ik heb verder helemaal geen familie, ik had als kind ook geen opa's en oma's, geen ooms en tantes."* Genna beaamde direct: *"Ikzelf ben ook opgegroeid zonder opa, oma, ooms en tantes en neven en nichten. Ik heb zelfs nooit mijn vader gezien. Hij overleed vier maanden voordat ik op 3 juni 1944 geboren werd. Hij overleed in de Oeral van de honger. Zijn graf is nooit gevonden. Mijn moeder is haar hele leven alleen gebleven."* Het bijzondere was dat Genna en Loeba voor het eerst elkaars verhaal hoorden, terwijl ze elkaar al tientallen jaren kennen. Wat een bezoek van Roehama al niet kan teweeg brengen. Het was een heel fijn bezoek. We lieten de cadeautjes achter. En we beloofden haar het boek 'De Schuilplaats' nog te geven, wat we niet meer bij ons hadden.

Geen 'als' in Gods Koninkrijk

We reden snel naar de zaal waar Wim zijn laatste boekpresentatie zou geven. De opkomst was overweldigend. Er waren zeker 50 mensen. Voor Joodse mensen was het bemoedigend dat de boekpresentatie gegeven werd door een niet-Jood, die hun geschiedenis als het ware verklaarde; de lijn van antisemitisme

door de kerkgeschiedenis heen was de opmaat voor de Holocaust. Na de presentatie namen we afscheid om direct richting de grens te gaan. De hele reis hebben we ervaren dat God alle dingen leidt. Tijdens de laatste presentatie tikte Genna op Ria's schouder en liet zijn telefoon zien. *"Kijk eens, maandag wordt het rode zone"*. Alle regels stonden erbij: mondkapje, anderhalve meter, maar ook: restaurants en hotels dicht, geen samenkomst van groepen. Dit betekende dat de hele reis niet door kunnen gaan als we een week later waren gegaan! Maar er is geen 'als' in het Koninkrijk van God. Wat een bemoediging; alles is in Gods handen. Ook de grensovergang. De vorige keer hadden we acht uur bij de grens gestaan. We besloten een andere grensovergang te kiezen. Het bleek een heel goede keuze. In precies 45 minuten waren we over de grens! Prijs de Heer!

Iedereen die heeft gebeden, willen we heel hartelijk bedanken. We hebben de kracht daarvan echt ervaren! Ook iedereen die op welke manier dan ook een bijdrage aan de reis heeft geleverd: heel hartelijk dank!

Слава Бory, Slava Bogoe, eer aan God, hebben we veel horen zeggen en zeggen wij ook nu: alle eer alleen aan Hem!

Loeba was zo blij

Genna introduceert de boekpresentatie

Kalender 2022

Ook dit jaar hebben we weer een mooie bureaul kalender laten maken met daarop de Bijbelse feesten. In Oekraïne en Wit-Rusland zijn de kalenders al volop uitgedeeld. De Nederlandse versie is ook weer te bestellen. De kalender kost € 5,00, de verzendkosten zijn € 2,50, ongeacht het aantal kalenders dat u bestelt. Wilt u de kalender bestellen?

Maak het bedrag over op:

IBAN **NL54 RABO 0362 4394 86** o.v.v. *kalender* en met vermelding van uw postcode en huisnummer. U krijgt de kalender dan rond half december toegestuurd.

Dank

In onze laatste nieuwsbrief vroegen we uw hulp voor de bouw van een keuken voor de weduwe Joelja. We zijn heel dankbaar dat het gelukt is vóór de winter een keuken aan haar huis te bouwen. Ze hoeft nu niet langer onder het afdakje in de kou te staan! Heel hartelijk dank voor uw steun!

Nieuwe sponsors

Voortdurend krijgen we hulpvragen uit Oekraïne en Wit-Rusland. Soms betreft het eenmalige uitgaven, bijv. voor een operatie. Maar ook krijgen we vaak nieuwe gezinnen aangeboden, waar dringend een sponsor voor gevraagd wordt. We zeggen nooit nee, omdat de aangeboden personen of gezinnen echt hulp nodig hebben. Maar dit betekent, dat we altijd veel gezinnen sponsoren, voor wie we nog geen sponsor hebben. Op onze site staan altijd een aantal personen voor wie we nog een sponsor zoeken. We willen u vragen of u ons wilt helpen nieuwe sponsors te vinden.

Mogelijk zijn er in uw familie of vriendenkring of gemeente mensen die ook het Joodse volk liefhebben. U kunt hen enthousiast maken, door uit te leggen wat € 25,00 voor deze mensen betekent! Desgewenst kunnen we ook folders of nieuwsbrieven toesturen, die u misschien in uw gemeente mag neerleggen of die u zelf uit kunt delen. U kunt mailen naar: info@roechama.nl

De nieuwe kalender

Het begin van de keuken

De keuken vordert

Zoveel dankbare gesponsorde mensen

Stichting Roechama

Claes de Jongestraat 31
2957 AD Nieuw-Lekkerland
Tel: 0184-683478
E-mail: info@roechama.nl

IBAN : NL54 RABO 0362 4394 86
BIC : RABONL2U
KvK nr: 24358678
RSIN nr : 813093867

www.roechama.nl

